

Nástroje realizace SPŽP – strategické plánování a zapojování veřejnosti

Jarmila Neshybová

[Struktura přednášky]

- Úvod
- Strategické plánování
- MA 21
- Územní plánování
- Zapojování veřejnosti

Nástroje strategické a koncepční plánování

- Strategické plány
 - =komplexní programové dokumenty obcí, měst, mikroregionů a krajů
 - Formulují strategii rozvoje celé komunity
 - Nutno zajistit, aby respektovaly zásady UR
- Místní Agenda 21
 - =nástroj pro uplatnění principů UR na místní a regionální úrovni
 - Směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních bytostí v prostoru a čase
- Územní plánování
 - =účinný nástroj prosazování cílů UR
 - Má tradici, stabilizovanou legislativu a organizační, technickou a odbornou základnu.

[Strategické plány]

- Strategie = dlouhodobý plán prioritních aktivit, který je sestaven pro dosažení celkového cíle nebo pro naplnění poslání.
- Strategické řízení = proces naplňování představ zachycených ve strategickém plánu spolu s implementací klíčových strategických rozhodnutí a záměrů
- Strategické plánování = proces, v němž se zkoumá současná situace komunity nebo organizace a možné trajektorie jejího vývoje, stanoví se cíle, vypracovává se strategie, k dosažení těchto cílů a monitorují se výsledky (Osborne, Gaebler, 2005)
 - Představuje jednu z komplexních univerzálních rozvojových metod,
 - Akcentován požadavek na tom, aby plán obsahoval principy UR
 - Představuje nástroj pro dosahování změn

[Strategický plán]

- Způsoby vypracování:

- Expertní metoda
- Komunitní metoda

V praxi se obě metody vzájemně doplňují.

- Empirické šetření Národní sítě Zdravých měst ČR týkající se uplatňování zásad UR na místní úrovni v rámci strategického plánování – významnost faktorů úspěšnosti při SP:

- nejdůležitější je silné politické vedení
- trvalé odhodlání a schopnost implementovat dokument do běžné řídicí a koordinační praxe
- Neschopnost převést strategii do běžné praxe je příčinou neúspěchu SP

[Strategický plán JN1]

- Státní úroveň
 - Státní politika ŽP 2004 – 2010
 - Strategie udržitelného rozvoje ČR
 - Strategie regionálního rozvoje ČR
- Regionální a místní úroveň
 - Program rozvoje územního obvodu kraje
 - Strategie rozvoje okresu/mikroregionu/obce
 - Územní plán, regulační plán
 - Energetická koncepce
 - Program snižování emisí
 - Program ke zlepšení kvality ovzduší
 - Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty
 - Koncepce rozvoje dopravní infrastruktury
 - Atd.

Snímek 6

JN1

mám více "rozepisovat a hovořit" o tom, co je jejich účelem, obsahem, cílem, jaké nástroje definují atd., nebo jsi to již odpřednášela?

Jarmila Neshybová, 3/22/2009

[Agenda 21]

- 1992 konference OSN o životním prostředí a rozvoji – Summit Země – představitelé více než 170 zemí se dohodli na řadě dokumentů – jedním z nich byla Agenda 21 – program pro 21. století.
- Agenda 21 = strategický plán rozvoje společnosti na prahu 3. tisíciletí
 - Určuje hlavní směry omezení negativních projevů naší civilizace v různých oblastech
- Místní Agenda 21 – praktická aplikace principů základního dokumentu v místní praxi

[Místní Agenda 21 (MA 21)]

- MA 21 je:
 - Strategický a akční plán rozvoje obce/regionu, který zavádí principy udržitelného rozvoje do praxe
 - Strategický plán propojující ekonomické a sociální aspekty s oblastí ŽP
 - Vytvářena ve spolupráci s veřejností
 - Zohledňuje konkrétní místní problémy
 - = proces směřující k zajištění dobré a udržitelné kvality života a ŽP v určitém území

Místní – odkazuje na vlastní místo působení, bydliště, obec, region

Agenda – slovo latinského původu a znamená program nebo také seznam věcí, které je třeba udělat, aby bylo dosaženo cíle

21 – jedná se o to, co musíme udělat pro (v) 21. století, vyzývá k uvažování v delším časovém horizontu

[MA 21]

- Je proces, který prostřednictvím:
 - Zkvalitňování správy věcí veřejných
 - Strategického plánování (řízení)
 - Zapojování veřejnosti a
 - Využíváním všech dosažených poznatků o udržitelném rozvojiZvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech
- Není ani zákon, nebo vládní nařízení ani není povinná, nejsou stanovené žádné jednotné postupy jak zavádět MA 21, ale jsou známy některé klíčové kroky jak na to

[MA 21]

- Iniciátorem může být místní správa, nevládní organizace nebo skupina lidí
- Nezastupitelnou roli hraje místní správa, která jej musí zastřešit a podpořit
- V rámci procesu se vytváří, zpracovává a definuje plán s následujícími částmi:
 - Základní hodnoty
 - Vize
 - Účel
 - Stanovení priorit
 - Záměry a specifické cíle
 - Akce

Ukázka toho, co může být aktivitou v rámci MA 21

- Obnova památek
- Oživování a zachovávání tradic
- Udržitelná turistika
- Péče o krajinu
- Péče o starší občany
- Územní plánování založené na integrovaném přístupu
- Spolupráce s médii při osvětě veřejnosti
- Způsoby zapojení veřejnosti:
 - Dotazníky, nástěnkové dotazníky
 - Letáky
 - Tradiční veřejná setkání
 - Fóra, kulaté stoly
 - Výstavy
 - Reálné plánování
 - Virtuální diskuse
 - Referendum
 - Hodnocení vesnice/města

[Kdo se účastní procesu MA 21]

- Základní tým: koordinátor, facilitátor(ři), zástupci členů místní komunity
- Členové komunity: jednotlivci, skupiny nebo organizace
- Pracovní skupiny: zástupci různých společenských skupin, vždy je nutno přizvat odborníky pro tu kterou oblast

Čím více lidí (veřejnost) se do procesu MA 21 zapojí, tím kvalitnější tento proces bude

- Výhody zapojení:
 - Předchází se konfliktům, pomáhá konflikty řešit
 - Spolupracující strany se navzájem od sebe učí a inspirují
 - Každý přináší místní znalosti a zkušenosti
 - Lidé mohou přijmout záměr za vlastní, ztotožnit se s ním
 - Posiluje pocit soudržnosti k obci
 - Zlepšuje se veřejné image, obraz úřadu v očích veřejnosti
 - Pomáhá dosahovat cílů udržitelného rozvoje
 - Dává procesu dynamiku

[Jak se měří kvalita MA 21]

- Kritéria MA 21 = nástroj umožňující všem aktivním místním správám dle jasně definovaných parametrů prokázat, zda a na jaké úrovni realizují MA 21
- Kritéria jsou evidována v internetové Databázi MA 21
- Sada 21 kritérií je rozdělena do 4 kategorií „A“ – „D“, součástí je startovací kategorie „Zájemci“
 - Každá z těchto kategorií představuje určitou kvalitativní úroveň realizované MA 21
 - Každé kritérium má stanoveny své ukazatele (indikátory), jejichž realizace vede k jeho splnění, nedílnou součástí ukazatele je jeho limit – konkrétní hodnota, kterou musí každé město/obec/region naplnit a doložit prostřednictvím přesně specifikované dokumentace

[Kategorizace]

■ Kategorie „zájemci“

- Zájem obce/města/regionu o proces MA 21 jako takový, aniž by docházelo k vytváření jakýchkoli formálních struktur
- Obce se seznamují s procesem MA 21
- Smyslem zařazení do této kategorie je být informován o tom, co MA 21 obnáší
- Součástí je ustanovení kontaktní osoby a pravidelně poskytovat informace o dění souvisejícím s MA 21
- 45 obcí, 6 krajů, 5 ostatních organizací

[Kategorizace]

- Kategorie „D“
 - Nejnižší řádná kategorie, která vyžaduje širší aktivity v rámci MA 21 založené na principu partnerství a formální přístup ze strany obce/města/regionu.
 - Je nutné vytvořit organizační strukturu, jež zahrnuje ustanovení koordinátora MA 21
 - Součástí jsou komunikační a manažerské postupy – aktivní zapojování veřejnosti
 - Municipality musí prezentovat svou aktivitu v rámci MA 21
 - Kontrola odborné správnosti doložených dokumentů v kategorii „D“ je zajištěna prostřednictvím CENIA
 - 9 obcí, 1 kraj

[Kategorizace]

- Kategorie „C“
 - Propracovanější organizační struktura, politické zastřešení a vyšší míra participace obyvatel
 - Nutno ustanovit oficiální orgán samosprávy pro MA 21 a schválení oficiálního dokumentu k MA 21 (charta, deklarace..)
 - Významné jsou pravidelná setkání na veřejném fóru udržitelného rozvoje nebo MA 21
 - Musí existovat finanční podpora aktivit MA 21 ze strany samosprávy
 - Proces MA 21 je nutné pravidelně sledovat a vyhodnocovat
 - 11 obcí, 1 kraj

[Kategorizace]

■ Kategorie „B“

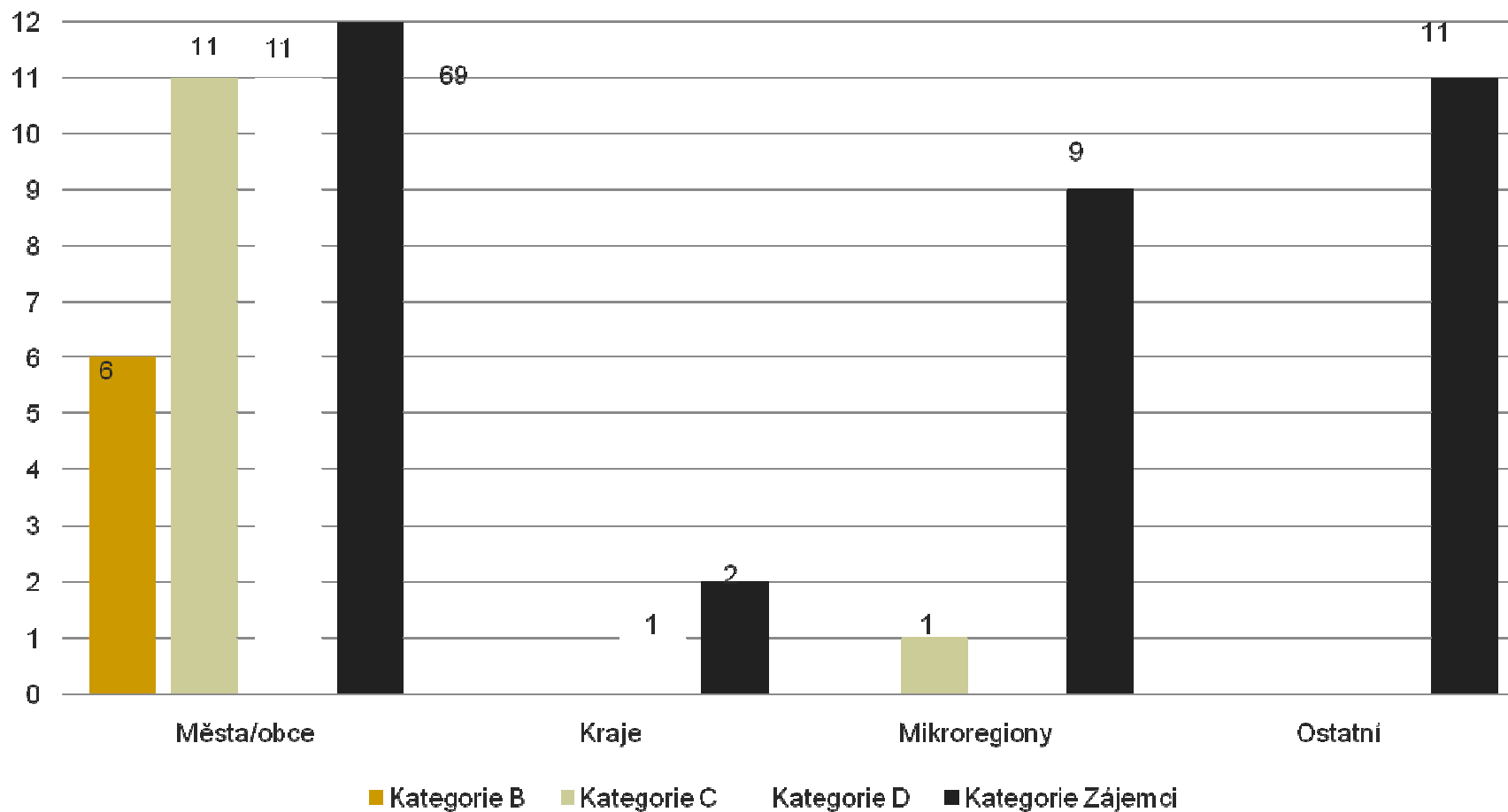
- Nutno vytvořit dílčí koncepce respektující principy udržitelného rozvoje, ucelenou strategii udržitelného rozvoje za účasti expertů a schválené politické reprezentace municipality
- Musí existovat finanční zajištění procesu MA 21 jež se rozšiřuje a zahrnuje taktéž externí zdroje mimo samosprávu
- Municipality musí prezentovat své aktivity v rámci MA 21 i navenek, včetně sdílení příkladů dobré praxe
- Musí se sledovat jak vlastní tak mezinárodní indikátory MA 21
- Nutná je spolupráci napříč jednotlivými částmi samosprávy a komunikace s veřejností (zajišťuje koordinátor, jež je zapojen do akreditovaného školení pro koordinátory MA 21)
- 3 města

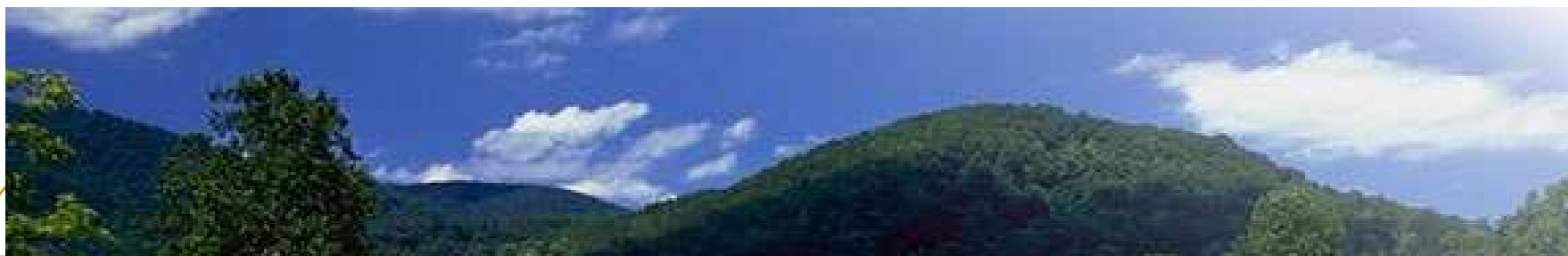
[Kategorizace]

- Kategorie „A“:

- Shrnuje všechna předchozí stádia
- Vyjadřuje snahu municipality o harmonický, strategický a dlouhodobý rozvoj za aktivní účasti veřejnosti, založený na principech udržitelného rozvoje, jež zkvalitněním veřejné správy jako takové přispívá ke zvyšování kvality občanů
- Municipality musí prakticky uplatňovat principy udržitelného rozvoje
- Musí existovat management kvality v rámci veřejné správy

[Kategorie MA 21 v ČR]

Územní plánování

[Úvod]

- Obecný cíl: dosažení určitého rozumného vývoje obcí/regionů při respektování různých potřeb rezidentů, průmyslu i sektoru služeb, s ohledem na ochranu přírody a zemědělského půdního fondu.
 - Zlepšování životních podmínek
 - Zodpovědné zacházení s přírodními zdroji a ochrana ŽP
 - Racionální využívání území
- Zakotveno v zákoně č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu; ÚP:
 - Vytváří podklady a koncepce pro rozvoj sídel a jejich částí
 - Vytváří podklady a zdůvodnění pro rozhodnutí správních a samoprávných orgánů
 - Uplatňuje se souhlasem společnosti a rozhodovací sféry své specifické nástroje pro realizaci jím navržených a společností přijatých rozvojových záměrů a koncepcí sídel a regionů

Územní plánování

Součásti územně plánovací ch podkladů

- Regionální a neregionální systémy ekologické stability
- Velkoplošné zvláště chráněné území
- Chráněné oblasti přirozené akumulace podzemních vod a ochranných pásmech vodních zdrojů
- Oblasti s narušeným ŽP

ÚP řeší:

- Funkční využití území, včetně stanovení limitů využití
- Stanoví zásady jeho organizace
- Věcně a časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti
- Vytváří předpoklady zabezpečení trvalého souladu všech hodnot v území
- Reguluje funkční a prostorové uspořádání území
- Určuje nutné asanační, rekonstrukční a rekultivační zásahy
- Vymezuje Chráněná území, objekty přírodní parky atd.

Nástroje územního plánování ČR – PÚR

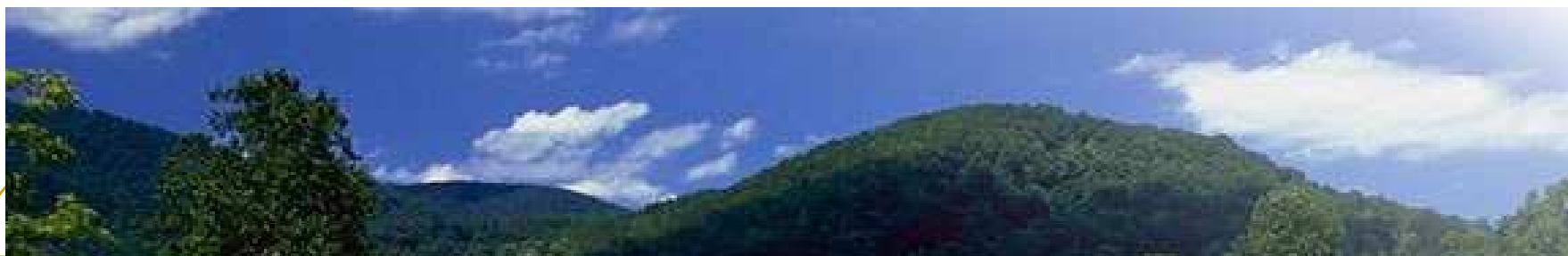
- Politika územní rozvoje ČR (PÚR)
 - Strategický nástroj ÚP
 - Na základě § 22 zákona 2/1969 Sb., za pořízení zodpovídá MMR
 - Zpracována na základě analýzy znalostí o stavu, záměrech a limitech využití území ČR
 - Stanoví republikové priority ÚP pro zajištění UR
 - Vymezuje oblasti se zvýšenými požadavky na změny v území
 - Vymezuje oblasti se specifickými hodnotami a se specifickými problémy
 - Vymezuje plochy a koridory dopravní a technické infrastruktury
 - Stanoví ve vymezených oblastech/plochách a koridorech kritéria a podmínky pro rozhodování o možnostech změn v území a pro jejich posuzování

Nástroje územního plánování ČR – PÚR

- Politika územní rozvoje ČR (PÚR)
 - Zohledňuje požadavky na územní rozvoj
 - Při jejím zpracování byly využity mezinárodní dokumenty
 - Bere v potaz i záměry obsažené v dokumentech územního rozvoje sousedních států
 - Vztah PÚR k dalším nástrojům rozvoje
 - PÚR přináší podněty k úpravě odvětvových koncepcí, politik, strategií
 - Přispívá k souladu rozvojových záměrů vyjádřených mj. v Národním rozvojovém plánu, Strategii regionálního rozvoje
 - Koordinuje územně plánovací dokumentaci krajů/obcí

Nástroje územního plánování ČR - ÚPD

- Územně plánovací dokumentace (ÚPD)
 - Stavební zákon neukládá povinnost pořízení ÚPD obcím
 - Územní plán zobrazuje prostorové uspořádání jednotlivých druhů využití pozemků a specifikuje změny pro budoucí rozvoj
 - Členění:
 - Územní plán velkého územního celku
 - Územní plán obce
 - Regulační plán
 - Je vytvářen na období 10 – 20 let
 - Územní plánování zahrnuje rozsáhlou sféru zpracování, schvalování a udržování ÚP a tzv. územní řízení, jehož výsledkem je konkrétní povolení způsobu využití území

Zapojování veřejnosti

[Nástroje zapojování veřejnosti]

- Možnost a míra uplatnění participace je dána:
 - Zájem lidí o spoluúčast na dění
 - Ochota místních orgánů akceptovat a využívat tuto přímou formu samosprávy
 - Hlavním úkolem je:
 - Poskytnout jasné, úplné, aktuální informace
 - Dozvědět se požadavky, názory, představy
 - Zapracovat názory a postoje obyvatel do návrhů
- Spoluúčast občanů není bezproblémová

[Formy účasti veřejnosti]

- Účast na rozhodování správních úřadů
- Účast na tvorbě aktu správního práva
- Účast na tvorbě strategických dokumentů
- Posuzování vlivů na ŽP – EIA a SEA
- Zapojování veřejnosti v rámci MA 21 (viz výše)
- Důležité: Aarhuská úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách ŽP

Účast na tvorbě aktu správního práva

- Připomínkování zákonů, nařízení a vyhlášek ošetřují nově upravená Legislativní pravidla vlády ČR
- Návrh právního předpisu se zveřejňuje na veřejně přístupném Portálu VS
- Možnost vyjádřit je stanovena na 15 pracovních dnů
- Připomínky musí být splňovat formální požadavky, je nutné je konkretizovat a odůvodnit.
- Možnost napadnout rozhodnutí a požadovat jeho přezkum mají:
 - Všichni, jejichž práva byla dotčena/porušena
 - Nejvyšší státní zástupce
 - Každý, komu toto oprávnění výslovně svěřuje zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva

Účast na tvorbě strategických dokumentů

- Upraveno v čl. 7 Aarhuské úmluvy
- Veřejnost se může podílet při tvorbě:
 - Plánů a programů zahrnujících množství činností v široké škále odvětví
 - Politik
- Nový stavební zákon a novela zákona o posuzování vlivů na ŽP umožnily místní/regionální a celostátní koncepce nejen „kritizovat“, ale i spoluvytvářet

[Posuzování vlivů na ŽP]

- Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na ŽP
- Nutno rozlišit posuzování koncepcí (SEA) a záměrů (EIA)
- Účel: zjistit, zda jsou negativní vlivy zamýšleného záměru/vytvářené koncepce společensky přijatelné

[Posuzování vlivů na ŽP]

- Do procesu hodnocení je zapojeno:
 - Předkladatel koncepčního materiálu/záměru
 - Zpracovatel koncepce/záměru
 - Zpracovatel SEA/EIA hodnocení
 - Příslušný úřad pro posuzování
 - Veřejnost
- Veřejnost musí mít přístup k informacím

[EIA]

- Environment Impact Assessment
- Výsledkem je: shrnutí a zhodnocení všech negativních vlivů konkrétního záměru, včetně navržení limitů a omezujících podmínek pro jeho realizaci
- Bez ukončeného posouzení nemohou úřady vydat žádná další povolení
- Hodnotí se zásadní změny existujících podniků/staveb v případě:
 - Že má být významně zvýšena kapacita nebo plošný rozsah
 - Že se významně mění výrobní/jiná technologie, řízení provozu nebo způsob užívání stavby/zařízení
- Proces EIA vedou příslušné KÚ a MŽP ČR

[EIA]

- Zveřejnění informací o zamýšleném záměru
- Zjišťovací řízení, cílem je:
 - U záměrů, u nichž se vždy posuzují vlivy na ŽP, upřesnit informace, které bude muset obsahovat dokumentace
 - U ostatní záměrů zjistit, zda vlivy na ŽP budou vůbec posuzovány
- Na základě došlých vyjádření a výsledků zjišťovacího řízení vybere investor odborníka, kterému zadá zpracování dokumentace
- Na základě dokumentace a došlých vyjádření se vypracuje posudek
- Je-li nesouhlasné vyjádření posudku – provede se veřejné projednání obou dokumentů
- Na základě dokumentace, posudku, veřejného projednání a všech vyjádření k nim vydá příslušný úřad stanovisko k posouzení vlivů na ŽP

Příklady záměrů vyžadující zjišťovací řízení

Záměr	Instituce	Záměr	Instituce
Úpravy toků a opatření proti povodním	KÚ	Zvýšení povrchové těžby nerostných surovin nad 1 mil.tun/rok	MŽP
Průmyslové závody na výrobu papíru a lepenky	KÚ	Zařízení pro skladování ropy/roponých produktů s kapacitou 5 tis.-100 tis. tun	MŽP
Výrobní nealkoholic.nápojů s kapacitou od 50 tis.hl/rok	KÚ	Zásobníky zemního plynu a jiných hořlavin s kapacitou nad 10 tis. m3	MŽP
Krematoria	KÚ	Rekreační a sportovní areály, hotelové komplexy a související zařízení v územích chráněných	MŽP
Stálé kempy a místa na karavany s celkovou kapacitou nad 50 ubytovaných	KÚ	Vodní cesty vč. Jezů a ostatních vzdouvacích zařízení	MŽP

[SEA]

- Strategic Environmental Assessment
- Cíl: najít co nej přijatelnější řešení z hlediska celkového rozvoje řešené oblasti
- Koncepce nezpracovávají investoři ale orgány VS
- Posuzují se:
 - Koncepce stanovující rámec pro budoucí povolení záměrů uvedených v příloze zákona
 - Koncepce spolufinancované z prostředků EU
 - Koncepce, u nichž nutnost jejich posouzení, vyplývá ze zvláštních právních předpisů
- Koncepce se posoudí:
 - Vždy, pokud jejich realizace závažně ovlivní území více než 1 obce
 - Stanoví-li tak zjišťovací řízení, pokud se realizace dotkne území 1 obce

[SEA]

- Posouzení se provede vždy, pokud se koncepce týká např:
 - Koncepce pro sdružení obcí, kraj nebo pro území celého státu a je připravována v oblasti: zemědělství, lesního hospodářství, myslivosti, rybářství, nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, energetiky, průmyslu, dopravy, odpad. Hospodářství, telekomunikací, cestovního ruchu, územního plánování, regionálního rozvoje a ŽP včetně ochrany přírody
- Neposuzují se:
 - Koncepce zpracovávané pouze pro účely obrany státu
 - Koncepce pro případ mimořádných událostí, při kterých dochází k závažnému a bezprostřednímu ohrožení ŽP, zdraví, bezpečnosti a majetku
 - Finanční a rozpočtové koncepce

[SEA]

- Předkladatel koncepce zveřejní oznámení o zahájení prací na tvorbě nebo změnách koncepce podléhající SEA
- Zjišťovací řízení
- U koncepcí, u nichž se vždy posuzují vlivy na ŽP, upřesnit obsah a rozsah vyhodnocení, vč. požadavku na zpracování možných variant
- U ostatních koncepcí zjistit, zda vlivy na ŽP budou vůbec posuzovány
- Po ukončení zjišťovacího řízení je zveřejněn závěr a rozeslán předkladateli, dotčeným správním úřadům a ÚSC
- Zpracování vyhodnocení vlivů koncepce na ŽP
- Veřejné projednání návrhu koncepce
- Na základě návrhu koncepce, vyjádření k němu vytvořeno stanovisko:
 - Záporné (nesouhlas s návrhem koncepce z hlediska možných negativních vlivů)
 - Kladné bez připomínek (v praxi se neobjevuje)
 - Kladné s omezujícími podmínkami (nejčastější případ)
- Bez stanoviska nemůže být koncepce schválena.

Děkuji za pozornost

neshybova@econ.muni.cz